

*Іршак О.С.,
асистент кафедри банківського і страхового бізнесу
Львівський національний університет імені Івана Франка*

ЧИННИКИ МАКРОЕКОНОМІЧНОГО ПРОГНОЗУВАННЯ РОЗВИТКУ БАНКІВНИЦТВА В УКРАЇНІ

У статті визначено чинники макроекономічного прогнозування та їх вплив на розвиток вітчизняного банківництва. Запропоновано дві групи чинників макроекономічного прогнозування банківської діяльності. Здійснено макроекономічний прогноз значення ВВП на 2011-2013 роки.

Ключові слова: *банківська діяльність, макроекономічні чинники, прогноз, макроекономічне прогнозування банківської діяльності, державний борг, ВВП, валютний курс.*

Вступ. Прогнозування діяльності банківської системи є однією з основних передумов ефективного розвитку економіки будь-якої країни. Побудова достовірних прогнозів дозволяє планувати подальший розвиток об'єктів прогнозування. Світова фінансово-економічна криза (2007-2011) підтвердила доцільність пошуку нових методів прогнозування розвитку банківництва. Одним із них є метод макроекономічного прогнозування розвитку діяльності банків в Україні.

Дослідженню проблем прогнозування фінансового стану банків, чисельності клієнтів банківських установ, ефективності банківської діяльності присвячена велика кількість наукових праць як вітчизняних, так і зарубіжних вчених. Значний внесок у розвиток цих питань зробили вітчизняні науковці Н.П. Погореленко, С.В. Міщенко, О.В. Дзюблюк, І.В. Волошин, О.В. Кот та інші.

Наукових досліджень, що прогнозування розвитку банківської діяльності є чимало, проте чинники макроекономічного прогнозування розвитку банківництва, а також їх взаємодію вивчено недостатньо, що і зумовило вибір теми статті.

Постановка завдання. Метою даної статті є визначення стану та обґрунтування чинників макроекономічного прогнозування та особливостей розвитку вітчизняного банківництва.

Для досягнення даної мети виділено низку завдань, а саме:

- з'ясувати стан макроекономічного прогнозування вітчизняного банківництва;
- визначити чинники макроекономічного прогнозування розвитку банківництва в Україні;
- дослідити особливості впливу макроекономічного прогнозування на розвиток банківської діяльності в Україні.

Результати дослідження. Прогнозування банківської діяльності є більш розвинутим на мікрорівні, тобто на рівні окремого банку [1, 3]. Між тим, макроекономічне прогнозування розвитку банків і банківської системи є актуальним напрямом прогнозування розвитку банківської діяльності в Україні.

Із специфіки макроекономічного прогнозування банківської діяльності випливає, що тут необхідно враховувати дві групи чинників. Перша група – макроекономічні показники, як незалежні чи екзогенні змінні, та друга – показники розвитку банківської діяльності, як залежні чи ендогенні. Таке поєднання показників підтверджує результати ряду досліджень, які для аналізу діяльності банківської системи виділяють три групи показників: мікро- (показники банківської діяльності), макро- (показники розвитку економіки) та змішані показники (показники перших двох груп) [4, 5, 6]. У даній статті

ми розглядаємо першу групу чинників і їх показників.

Перейдемо до більш детального аналізу стану макроекономічних чинників та показників прогнозування вітчизняного банківництва, і почнемо з першої групи, тобто з макроекономічних показників розвитку української економіки.

Опис виокремлених нами макроекономічних показників почнемо з державного боргу України (позначимо $X1$), динаміку якого за 2005-2011 рр. відображено на рис. 1 (на цьому та інших рисунках t – час). Зрозуміло, що чим більший державний борг, тим скрутніше становище економіки і зокрема, банківської системи. З наведеного графіка видно, що з третього кварталу 2008 р. до кінця 2010 р. спостерігається постійне зростання цього показника. У III кварталі 2008 року державний борг становив 83068164,14 тис. грн., а вже у III кварталі 2010 року – 404301041,1 тис. грн. Безумовно, що це зростання пояснюється негативним впливом світової фінансово-економічної кризи на українську економіку.

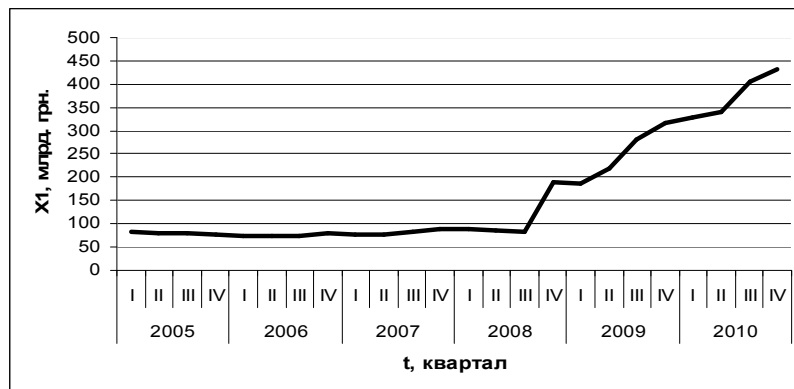

Рис. 1. Динаміка державного боргу України за 2005-2010 рр.

Другий макроекономічний показник, який ми розглядаємо – чисельність населення України ($X2$). Значення цього показника зменшилось за 2005-2010 рр. із 47,2 до 45,8 мільйонів осіб (рис. 2). Причиною такого стану є мала народжуваність, еміграція населення України за кордон та деякі інші чинники. Безумовно, чим менша кількість населення, тим менший попит на банківські послуги. Але відомо, що ефективність будь-якого ринку визначається ще й станом пропозиції, тобто банківська система повинна бути мобільною для своєчасного регулювання своїх послуг.

Наступні два показники дуже часто використовуються для визначення стану економіки чи порівняння станів економік різних держав. Крім того є дуже близькими за своєю інтерпретацією. Це показники ВВП ($X3$) та ВВП на душу населення ($X4$). У III кварталі 2008 року ВВП становив 276451 млн. грн., а ВВП на душу населення – 5,983674422 тис. грн., а у III кварталі 2010 року ВВП збільшився до 304709 млн. грн., а ВВП на душу населення збільшилось до 6, 648475648 тис. грн. Із рис. 3 бачимо, що вказані показники також подібні своїми кривими, при відмінності лише в одиницях виміру. Це свідчить про високу корельованість досліджуваних показників і очевидно, що в подальшому нам прийдеться залишити лише один з них при відсутності кореляції з іншими показниками.

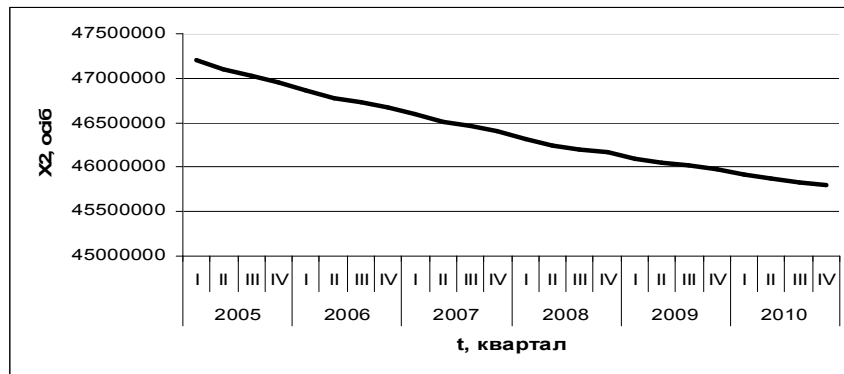

Рис. 2. Динаміка кількості населення України за 2005-2010 рр.

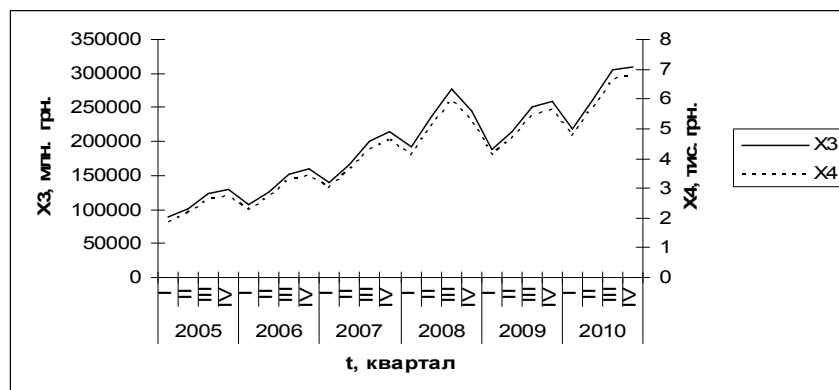

Рис. 3. Динаміка рівня ВВП та ВВП на душу населення України за 2005-2010 рр.

Наступна група показників є не менш важливою за вищезгадані – це показники інфляції економіки. В основному науковці виділяють три основні показники інфляції, а саме: дефлятор ВВП, ІСЦ (індекс споживчих цін) та ІЦВ (індекс цін виробників промислової продукції). Дані показники у статистичних джерелах відображаються у відсотках, але до різних періодів. У таблиці 1 відображено показники інфляції, які ми відібрали для аналізу та їх позначення.

Динаміку відповідних показників інфляції зображено на рис. 4. На цьому та інших рисунках вісь ординат (Y) відображає значення відповідного показника (в даному випадку X5-X10).

Показники X7 та X8 показують постійні абсолютні прирости інфляції в Україні, при чому ІЦВ (X8) у час фінансово-економічної кризи мав більші прирости, ніж ІСЦ (X7). Решта показників інфляції характеризують відносні прирости. Бачимо, що за досліджуваний період інфляція в Україні зростала однаковими темпами, за винятком кризового періоду у 2008 р.

Таблиця 1

Позначення показників інфляції української економіки

Показник	Позначення
Дефлятор ВВП, відсотків до відповідного кварталу попереднього року, у постійних цінах 2007 року	X5
ІСЦ, відсотків до грудня попереднього року	X6
ІСЦ, відсотків до 2004 р.	X7
ІЦВ, відсотків до 2004 р.	X8
ІЦВ, відсотків до грудня попереднього року	X9

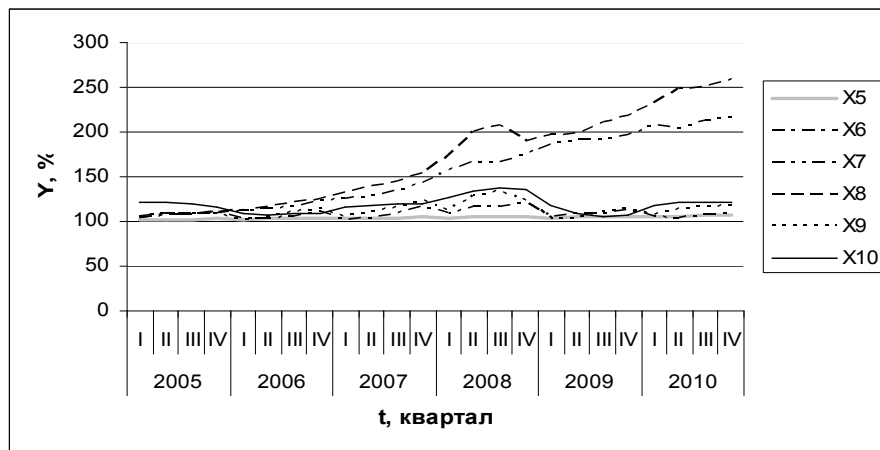

Рис. 4. Динаміка показників інфляції України за 2005-2010рр.

Очевидно, що на ефективність функціонування банківського сектору впливає розвиток ринку праці та розмір доходів населення. Вищі доходи населення (X11), як правило, підвищують інтенсивність взаємодії населення з банками. Така ж прямо пропорційна залежність притаманна й функціонуванню ринку праці та банківництву. Зміну величини доходів українського населення відображено на рис. 5. Бачимо, що даний показник, так як і ВВП (рис. 3), володіє деякою сезонністю, а саме: постійними спадами на початку року і подальшими підйомами. Загальною ж тенденцією доходів населення є їх зростання, що позитивно для розвитку економіки й банківництва в цілому.

Україна здійснює зовнішню торгівлю товарами та послугами, що є також важливим чинником розвитку та ефективності функціонування національної банківської системи. Ми аналізували основні показники зовнішньої торгівлі України (рис. 6), серед яких: експорт (X19) та імпорт (X20) товарів і послуг, а також сальдо зовнішньої торгівлі (X21).

Рис. 5. Динаміка доходів населення України за 2005-2010 рр.

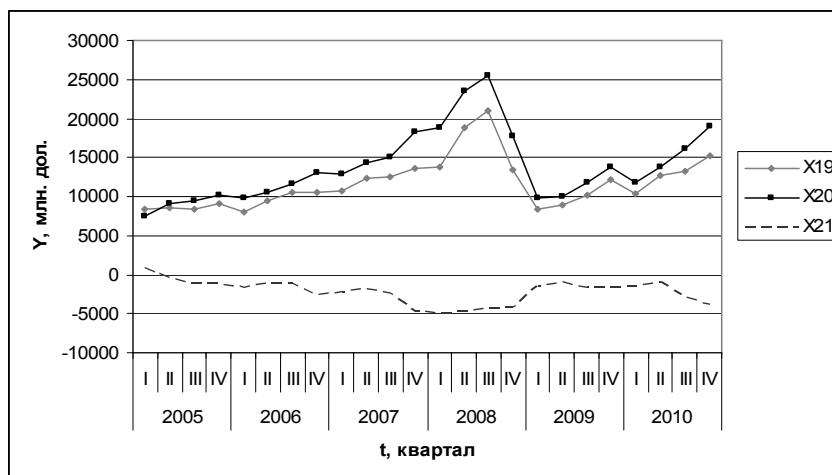

Рис. 6. Зміни показників зовнішньої торгівлі України за 2005-2010рр.

Експорт та імпорт, як видно з рис. 6, тісно корелюють і зростали до свого спаду у третьому кварталі 2008 р. У III кварталі 2008 року експорт товарів і послуг становив 21020,1239 млн. дол. США, а імпорт – 25458,0393 млн. дол. США. Вже у III кварталі 2009 року експорт зменшився до 10148,1376 млн. дол. США, а імпорт – до 11796,6275 млн. дол. США. Сальдо зовнішньої торгівлі (різниця між експортом та імпортом) в основному було від’ємним за весь досліджуваний період, і тільки в першому кварталі 2005 р. переважав імпорт. При цьому, різниця між експортом та імпортом була найбільшою у кризовий період. Зрозуміло, що зростання експорту та імпорту потребує й додаткових послуг банківської сфери.

Науковці при вивченні банківських дисбалансів, часто використовують показник валютного курсу [6]. Тому ми аналізуємо обмінний курс гривні до євро (X22) та долара (X23). Динаміку цих показників відображено на рис. 7. Долар був стабільним до третього кварталу 2008 р. потім протягом трьох кварталів різко зріс, приблизно на 3 грн., і далі залишався стабільним. Курс євро завжди був вищим за курс долара та змінювався деякими стрибками, досягши свого піку в кінці 2009 р. Необхідно наголосити на досить великій волатильності курсу євро.

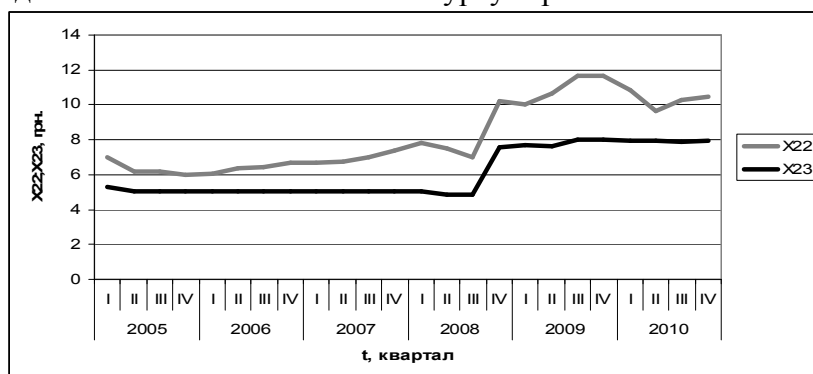

Рис. 7. Динаміка деяких валютних курсів за 2005-2010 рр.

Що стосується впливу обмінного курсу на банківську систему, то він має двояке значення. Логічно, що більш стабільна валюта приносить вигоду своєму власнику. Питання полягає в тому, яку з валют вибирати. Банки оперують багатьма валютами, що з одного боку нівелює ризик значних втрат від знецінення якоїсь із валют, з іншого – значна кількість активів банку може бути у валюті, яка зазнає знецінення, що призводить до банківських втрат. Тому обмінний курс може впливати на банківську систему як у додатньому, так і у від’ємному напрямі.

Очевидно, що кожен з відхилених показників міг би бути на місці одного із залишених, що свідчить про деяку суб'єктивність даного етапу макроекономічного прогнозування. Тим не менше, отримані дев'ять показників найкраще характеризують першу групу.

Фактичне (*GDP*) та прогнозне (*GDPb*) значення ВВП наведено на рис. 8. Як бачимо, наш прогноз свідчить про подальше зростання ВВП із сезонним спадом у першому кварталі кожного року.

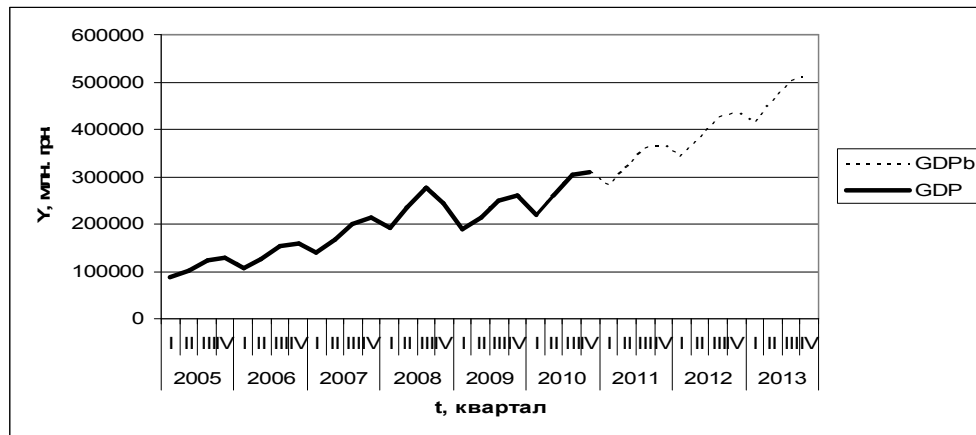

Рис. 8. Фактичне та прогнозне значення ВВП.

Висновки. Таким чином, проведені дослідження дозволили з'ясувати стан макроекономічного прогнозування банківської діяльності, визначити основні чинники макроекономічного прогнозування розвитку вітчизняного банківництва та дослідити особливості впливу їх на розвиток банківництва. Банківська система є однією з провідних ланок фінансової системи, від стабільності якої залежить подальший розвиток економіки України. Сучасні умови невизначеності, в яких працюють українські банки, значною мірою зумовлюють необхідність макроекономічного прогнозування банківської діяльності, а також розробки комплексного інтегрованого прогнозу фінансової діяльності банків, що і визначає напрям подальших наукових досліджень.

Список використаних джерел:

1. Кот О.В. Прогнозування фінансового стану банку : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. економ. наук : спец. 08.00.08 «Гроші, фінанси і кредит» / О.В. Кот. – К., 2008. – 19 с.
2. Смага Л.М. Вплив макроекономічних чинників на кредитну діяльність банків [Електронний ресурс] / Л.М. Смага, О.А. Гнатів // Інституційний репозитарій Української академії банківської справи Національного банку України. – 2007. – 11 с. – Режим доступу: <http://www.dspace.uabs.edu.ua/bitstream/123456789/1574/1/probl%20ta%20persp%20N22%2022.pdf>.
3. Kamgna S.Y. Macro-prudential monitoring indicators for CEMAC banking systems / S.Y. Kamgna, J.T. Nzesseu, C.T. Kinfak // MPRA Paper. – 2009. – No. 17095. – 29 p.
4. Burkart O. Leading indicators of currency crises in emerging economies / O. Burkart, V. Coudert // Documents de Travail. – 2000. – No. 74. – 46 p.
5. Приймак П.В. Факторний аналіз системи показників оцінювання розвитку банківської системи України / П.В. Приймак // Актуальні проблеми розвитку національної економіки України: Матеріали міжнародної наукової студентсько-

аспірантської конференції. – Львів. – 2001. – С. 422-423.

6. Дубницький В.Ю. Применение метода экспоненциального сглаживания для краткосрочного прогнозирования финансовых параметров деятельности банка / В. Ю. Дубницький, О.Н. Сидоренко, О.А. Чубань // Бизнесинформ. – 2009. – № 8. – С. 92-95.

ИРШАК О.С. ФАКТОРЫ МАКРОЭКОНОМИЧЕСКОГО ПРОГНОЗИРОВАНИЯ РАЗВИТИЯ БАНКОВОДСТВА В УКРАИНЕ

В статье рассмотрены факторы макроэкономического прогнозирования и влияние их на развитие отечественной банковской деятельности. Предложено две группы факторов макроэкономического прогнозирования банковской деятельности. Выполнено макроэкономический прогноз ВВП на 2011-2013 годы.

Ключевые слова: *банковская деятельность, макроэкономические факторы, прогноз, макроэкономическое прогнозирование банковской деятельности, государственный долг, ВВП, валютный курс.*

IRSHAK O.S. FACTORS OF MACROECONOMIC PROGNOSTICATION OF DEVELOPMENT OF BANKING ARE IN UKRAINE

Factors of macroeconomic forecasting and their influence on national banking activity development are considered in this article. Two groups of factors of banking activity macroeconomic forecasting were offered. The macroeconomic forecast of GDP for the years 2011-2013 was performed.

Keywords: *banking activity, factors of macroeconomic forecasting, forecast, banking activity macroeconomic forecasting, national debt, GDP, rate of exchange.*